

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna organisatsioonide ELi-poolne rahastamine“**(omalgatuslik arvamus)**

(2018/C 081/02)

Raportöör: **Jean-Marc ROIRANT**

Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2
Täiskogu otsus	30.3.2017
Vastutav seksioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	27.9.2017
Vastuvõtmine täiskogus	19.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	188/15/10

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Kodanikuühiskonna organisatsioonidel on väga oluline roll kodanikuaktiivsuse edendamisel Euroopas. Osalusdemokraatial on vaja vahendusasutusi, et kaasata kodanikke ja soodustada nende eneseväljendust kodanikuühiskonna tegutsemisruumi kõigis valdkondades. Tugeva, sõltumatu ja mitmekesise kodanikuühiskonna olemasolu sõltub avaliku sektori pakutavast piisavast rahastamisest.

1.2. Lisaks suurenevatele raskustele juurdepääsul avaliku sektori vahenditele on kodanikuühiskonna tegutsemisruumi kitsenemine, mida on täheldatud mõnes Euroopa Liidu riigis, kõige ohtlikum probleem kodanikuühiskonna organisatsioonide toimimisele ja Euroopa demokraatiale.

1.3. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et Euroopa ja riiklikul tasandil tuleks luua poliitiline ja seadusandlik raamistik, et soodustada sellise Euroopa kodanikuühiskonna arendamist, mille tegevus toimub põhiõiguseid väljendavate väärtuste raamistikus.

1.4. Nagu on teinud teatavad liikmesriigid riiklikul tasandil tänu vastastikuste kohustuste hartadele või paktidele, võiksid ka Euroopa institutsioonid osaleda tõelises Euroopa kodanikuühiskonna dialoogis. Taas tuleb alustada arutelu Euroopa ühenduste põhikirja ja Euroopa sihtasutuse põhikirja üle ning tagada ELi aluslepingu artikli 11 – mis käsitleb struktureeritud dialoogi kodanikuühiskonnaga – rakendamine.

1.5. EL peaks innustama liikmesriike säilitama või looma maksusoodustusi eraannetustele ning jaotama osa maksutulust ümber kodanikuühiskonna organisatsioonidele. EL peaks ka kõrvaldama takistused piiriülestele annetustele tänu maksuõiguse ja -menetluste kooskõlastamisele ning investeerima heategevuse arendamisse kogu ELis.

1.6. Euroopa institutsioonid peaksid tagama kodanikuühiskonna organisatsioonide positiivse maine edendamise ning veendumata, et säilitatakse nende sõltumatus, eeskätt tugevdades nende tegevussuutlikkust ja kaasatust sotsiaalse innovatsiooni ja kodanikuosaluse raames.

1.7. Komitee kutsub üles koostama strateegia, millega soodustada tugeva ja sõltumatu kodanikuühiskonna arengut Euroopas, ning looma kodanikuühiskonna tegutsemisruumi vabaduste ELi õigusvoliniku, kellele saaksid valitsusvälised organisatsioonid teatada ka ahistamise või nende töö piiramise juhtumitest.

1.8. Tulevase mitmeaastase finantsraamistiku suhtes kutsub komitee eelarvepädevoid institutsioone üles suurendama toetust kodanikuühiskonna organisatsioonidele, eeskätt tegevustoetuste ning mitmeaastase rahastamise kaudu.

1.9. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles tegema ettepaneku luua ELis Euroopa demokraatia, väärtuste ja inimõiguste rahastu,⁽¹⁾ millele eraldatakse märkimisväärne eelarve ning mis oleks avatud otse kodanikuühiskonna organisatsioonidele kogu ELis ja mida hallatakse sõltumatult sarnaselt Euroopa demokraatia rahastuga⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee liikmete osalusel.

1.10. Komitee leiab, et osalusdemokraatia edendamiseks tuleks programmile „Kodanike Euroopa“ eraldada järgmises finantsraamistikus 500 miljoni euro suurune eelarve kooskõlas Euroopa Parlamendi ettepanekuga⁽³⁾. Samuti tuleks suurendada programmi „Erasmus+“ kodanikuühiskonnale suunatud meetmeid.

1.11. Komitee kutsub komisjoni üles jälgima kodanikuühiskonna partnerluse tegevusjuhendi rakendamist struktuuri-fondide raames. Samuti peaks komisjon kutsuma riiklikke ja piirkondlikke asutusi üles kasutama tehnilise abi sätteid, mille eesmärk on suurendada kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkust.

1.12. Komitee nõuab, et korraldataks põhjalikum arutelu selle üle, kuidas kaasata kodanikuühiskonna organisatsioonid rohkem teadusprogrammidesse, soodustades sidet teadlaste ja kodanikuühiskonna vahel, ning teeb ettepaneku luua uus kodanikuosaluse ja demokraatia tegevussuund ühiskonnaprobleemide samba raames tulevases teadusuuringute raamprogrammis.

1.13. Tulevase mitmeaastase raamistiku koostamisel tuleks arvesse võtta kestliku arengu eesmärke ning soolise võrdõiguslikkuse prioriteete.

1.14. EL peaks jätkama ja veelgi tugevdama oma juhtrolli humanitaarabi andjana ja rahvusvahelises koostöös ning proaktiivselt edendama edukat kodanikuühiskonda.

1.15. Komitee kiidab heaks ka komisjoni finantsmääruse läbivaatamise ettepaneku raames tehtud ettepaneku võtta rahastamiskõlbliku kuluna arvesse vabatahtlike aega (otsene vastus komitee arvamusele „Statistiliste vahendite kasutamine vabatahtliku töö hindamiseks“)⁽⁴⁾ ning hõlbustada mitterahalise toetuse arvesse võtmist kaasrahastamisena. Komitee tunneb heameelt ka Euroopa Parlamendi raporti üle, milles kutsutakse üles lihtsustama rahastute järelevalvet, näiteks tuginedes teiste tehtud hindamisele ja audititele ning vastates taotlejatele varem ja sõlmides lepinguid ja teostades makseid kiiremini. Komitee kutsub ELi institutsioone üles jõudma kokkuleppele pakutud tekstis, mis võimaldaks vabatahtlike kulutatud aega õiglaselt hinnata.

1.16. Kodanikuühiskonna tugevdamine sõltub ka sellest, kui väiksemate organisatsioonide ning kõige ebasoodsamas olukorras elanike jaoks antakse parem juurdepääs rahastamisele. Komisjon peaks selles raamistikus kavandama erinevaid rahastamisviise ning rohkem lihtsustama haldusmenetlusi, pakkudes koolitusi ja suuniseid lepingute ja finantskohustuste täitmise kohta, tagades samal ajal finantseeskirju käsitleva määruse järjepideva tõlgendamise komisjoni talitustes.

1.17. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles võtma viivitamatult asjakohaseid meetmeid, sealhulgas kohaldama rikkumismenetlusi liikmesriikide vastu juhtudel, kui siseriiklikud haldus- või õigusnormid piiravad riiklike kodanikuühiskonna organisatsioonide juurdepääsu ELi vahenditele, sealhulgas siis, kui on kehtestatud rahastamise tingimused, mis piiravad neil kodanike huvide esindamist.

2. Sissejuhatus

2.1. Komitee on mitmes oma arvamuses käsitlenud kodanikuühiskonna dialoogi ja osalusdemokraatia küsimust, nende mõistete määratlust, erinevate osalejate esindatust ja meetmeid, mis tuleks ellu viia Euroopa tasandil. Eeskätt on komitee rõhutanud, et Euroopa Liidu lepingu artikli 11⁽⁵⁾ rakendamine on ELi jaoks oluline küsimus, et saavutada oma inimeste silmis demokraatlik õiguspärasus.

⁽¹⁾ Sellel rahastul oleksid samad eesmärgid, mis on demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendil: <http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#>.

⁽²⁾ Euroopa demokraatia rahastu on sõltumatu, toetusi andev organisatsioon, mille löid Euroopa Liit ja Euroopa liikmesriigid 2013. aastal eesmärgiga edendada demokraatiat Euroopa naabruses ja kaugemal. Kõik ELi liikmesriigid kuuluvad Euroopa demokraatia rahastu juhatajate nõukokku, sinna kuulub ka Euroopa Parlamendi liikmeid ja kodanikuühiskonna eksperte.

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon programmi „Kodanike Euroopa“ kohta.

⁽⁴⁾ ELT C 170, 5.6.2014, lk 11.

⁽⁵⁾ ELT C 11, 15.1.2013, lk 8.

2.2. Sellegipoolest ei ole seni üheski konkreetset arvamuses käsitletud seda, kuidas võib rahastamine aidata kaasa kodanikuaktiivsuse ja osalusdemokraatia hõlbustamisele.

2.3. On oluline analüüsida selle valdkonna ELi rahastamise jaotamist ja tõhusust, samal ajal kui ELi institutsioonid valmistuvad arutama ettepanekut 2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku kohta ning on tegemas otsust finantsmääruse läbivaatamise kohta.

2.4. Rahastamisküsimused on seotud ka Euroopa kodanikuühiskonna dialoogi eri osalejate konkreetse rolli ja seisundi tunnustamisega. Komitee on korduvalt arvamust avaldanud vajaduse kohta koostada Euroopa ühenduste põhikiri⁽⁶⁾.

2.5. Kõnealuse arvamuse raames tähendavad kodanikuühiskonna organisatsioonid valitsusväliseid mittetulundusorganisatsioone, mis ei sõltu avalikest institutsioonidest ega kaubanduslikest huvidest ning mille tegevusega aidatakse kaasa inimõiguste harta eesmärkide täitmisele, näiteks sotsiaalne kaasatus, kodanike aktiivne osalemine, kestlik areng selle kõikides vormides, haridus, tervishoid, tööhõive, tarbijate õigused, rändajate ja pagulaste abistamine ning põhiõigused⁽⁷⁾.

3. Kodanikuühiskonna organisatsioonide roll

3.1. Osalev, pluralistlik ja sõltumatu kodanikuühiskond on väga oluline, et edendada kodanike aktiivset osalemist demokraatiaprotsessis ja valitsemises ning läbipaistvust ELi ja liikmesriikide tasandil. See võib ka kaasa aidata tõhusama ja õiglasema poliitika tagamisele ning soodustada kestlikku arengut ja kaasavat majanduskasvu⁽⁸⁾. Kuna neil on võimalik jõuda kõige haavatavamate ja ebasoodsamas olukorras olevate elanikerühmadeni ning anda väljendusvõimalus neile, kes ei suuda end piisavalt kuuldavaks teha, võimaldavad kodanikuühiskonna organisatsioonid suuremat osalemist ja aitavad kaasa Euroopa poliitika määratlemisele⁽⁹⁾.

3.2. Lisaks kodanikuõigustega seotud ja sotsiaalsetele ülesannetele tegutsevad mõned kodanikuühiskonna organisatsioonid sotsiaal- ja solidaarsusmajanduse sektoris ning aitavad ka märkimisväärsel viisil kaasa töökohtade loomisele.

3.3. Kodanikuühiskonna organisatsioonidele on omane koondada erinevatesse projektidesse valdavalt väga innukaid vabatahtlikke ja pühendanud töötajaid. Vabatahtlikule tegevusele kui kodanikuaktiivsuse väljendusele, mis võimaldab tõhustada ühiseid Euroopa väärtuseid, nagu solidaarsus ja sotsiaalne ühtekuuluvus, tuleb luua soodne keskkond⁽¹⁰⁾.

3.4. Tõelisel osalusdemokraatial on vaja vahendusasutusi (ametiühingud, töötajate ja VKEde organisatsioonid, valitsusvälised organisatsioonid ja muud mittetulunduslikud osalejad jne), et kaasata avalikkust, soodustada rahva ja kodanike isevastutust Euroopa küsimustes ning luua õiglasem, solidaarsem ja kaasavam Euroopa. Tugeva ja mitmekesise kodanikuühiskonna olemasolu sõltub avaliku sektori pakutavast piisavast rahastamisest ning raamistikust, mis hõlbustab juurdepääsu erasektori rahastamise eri vormidele.

4. Erinevad rahastamisvormid

4.1. Euroopa Liidu tasandil on eri valdkondades (haridus, kultuur, sotsiaalvaldkond, kodanikuaktiivsus, keskkond, põhiõigused, teadustöö, rahvusvaheline koostöö, humanitaarabi, tervishoid jne) mitmeid programme, mis hõlmavad konkreetseid eesmarke kodanikuühiskonna osalemise valdkonnas, eeskätt projektide vormis. Institutsioonid on loonud ka tegevustoetuseid, eeskätt selleks, et soodustada eri sektorites ja ühiskondlike teemade raames osalevate liikmesriikide organisatsioonide võrgustike loomist. Need rahalised toetused aitavad seeläbi kaasa Euroopa avaliku arvamuse kujundamisele.

4.2. Laienemise ja välispoliitika seisukohast ja eeskätt võttes arvesse rahvusvahelist koostööd ja humanitaarabi, on EL töötanud välja ennetava poliitika, et soodustada edukat kodanikuühiskonda, eeskätt konkreetsete meetmete kaudu. EL aitab lisaks kogu maailmas ulatuslikult kaasa arenguabile ja humanitaarabile ning Euroopa kodanikud toetavad märkimisväärselt seda tegevusviisi⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ ELT C 318, 23.12.2006, lk 163.

⁽⁷⁾ ELT C 88, 11.4.2006, lk 41.

⁽⁸⁾ „Euroopa avaliku halduse valge raamat“, 25.7.2001.

⁽⁹⁾ COM(2000) 11 final.

⁽¹⁰⁾ Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta 2011.

⁽¹¹⁾ Vt eeskätt 2017. aasta uurimus http://ec.europa.eu/echo/eurobarometer_en.

4.3. Sisepoliitika suhtes aga ei ole uuesti hinnatud ELi ja kodanikuühiskonna organisatsioonide suhet (eeskätt Euroopa Liidu lepingu artikli 11 kohaselt) alates esimesest, 2000. aastal haldusreformi ajal esitatud komisjoni aruteludokumendist, milles rõhutati vajadust säilitada avaliku sektori kõrge rahastamismäär valitsusväliste organisatsioonide ülesannete toetuseks, määratleda sidus käsitlusviis komisjoni talitlustes ning parandada toetuste haldamist.

4.4. Kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamises keskendutakse eeskätt humanitaarabi ja rahvusvahelise koostöö valdkonnale. 2015. aasta andmete kohaselt eraldati valitsusväliste organisatsioonide rahastamiseks 1,2 miljardit eurot (umbes 15 % rubriigis „Globaalne Euroopa“),⁽¹²⁾ samal ajal kui kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamine teistes valdkondades oli endiselt üsna piiratud: 0,08 % rubriigis „Jätkusuutlik majanduskasv: loodusvarad“, 2,5 % rubriigis „Julgeolek ja kodakondsus“ ja vähem kui 0,009 % rubriigis „Arukas ja kaasav majanduskasv“. Seetõttu tuleb viivitamata hinnata neid summasid, aga ka ette nähtud meetmete tõhusust.

5. Avaliku sektori vahendite kättesaadavus ja kodanikuühiskonna tegevusruumi kitsenemine

5.1. Hiljutised uuringud ja küsitlused ning meetmete väljatöötamine mõnes ELi riigis näitavad, et ka kodanikuühiskonna tegevusruumi olukord halveneb riiklikul tasandil mõnes ELi riigis⁽¹³⁾. 2020. aasta järgse finantsraamistiku ja käimasolevate rahastamisprogrammide läbivaatamise raames ei saa seda uut tegelikkust eirata.

5.2. Euroopa Komisjon, Euroopa Parlament ja Euroopa Nõukogu mõistsid hukka Ungari hiljutise seaduse välisrahastust saavate organisatsioonide läbipaistvuse kohta, mis võeti vastu 2017. aasta juunis. See asjaolu näitab, et komisjonil on vaja tegutseda, et terrorismi- ja rahapesuvastase võitluse eesmärgil võetud meetmetel ei oleks soovimatuid tagajärgi kodanikuühiskonna organisatsioonide juurdepääsule rahastamisele ja laenudele.

5.3. Mitmetes Euroopa riikides kehtestatakse praegu meetmeid, mille eesmärk on luua tingimusi kodanikuühiskonna organisatsioonide toetustele, soovides piirata nende osa survestamises ja kohtumenetlusõiguse rakendamise suutlikkust⁽¹⁴⁾.

5.4. Mitmetes riikides on finants- ja majanduskriisi viinud selleni, et avaliku sektori rahastamist kodanikuühiskonna organisatsioonidele on piiratud ja/või abi antakse lühiajaliste toetuste vormis. Peamiselt projektidele suunatud rahastamisvormid võivad sundida kodanikuühiskonna organisatsioone kohandama oma prioriteete ja suunama neid kõrvale algsest ülesandest ja ühiskonnavajadustest. Mõnes riigis soodustab valitsus tema strateegilist suunda pooldavate organisatsioonide ning poliitilise kokkumängu arendamist, kahjustades seejuures teisi organisatsioone, ning näha on läbipaistvuse pidevat vähenemist toetuste jaotamise vallas.

5.5. Komitee kutsub komisjoni üles programmide hindamisel ja partnerluslepingute puhul hoolikalt jälgima eeltingimuste rakendamist, eelkõige seoses tööhõive, sotsiaalse kaasatuse, diskrimineerimiskeelu, keskkonna, soolise võrdsuslikkuse ja puuetega inimeste õiguste, kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamise ja nende institutsioonilise suutlikkuse suurendamise⁽¹⁵⁾ ning läbipaistvusega lepingute sõlmimisel, ning peatama maksed, kui tingimusi ei täideta. Komitee tuletab komisjonile meelde, et ta jälgiks artikli 125 rakendamist seoses korraldusasutuste kohustusega kohaldada valikumenetlusi ning -kriteeriume, mis on läbipaistvad ja mittediskrimineerivad. Komitee kutsub Euroopa Kontrollikoda üles hindama oma peatselt esitatavas aruandes nende sätete järgimist seoses valitsusväliste organisatsioonide valiku menetlusega.

5.6. Äärmuslus, populism ja igasugune demokraatiavastane tegevus on väljakutse kogu demokraatlikule õigustikule ning tekitab vahendusametuste suhtes vaenulikkust keskkonda. Seetõttu tuleb kinnitada kodanikuühiskonna organisatsioonide rolli tähtsust ning suurendada neile antavat ELi rahalist toetust.

⁽¹²⁾ EuropeAid – arengu ja koostöö peadirektoraat.

⁽¹³⁾ „Civic Space in Europe 2016“, Civicus Monitor.

⁽¹⁴⁾ Vt Ühendkuningriigi lobitöö seadus, mille kohaselt ei tohi valitsusvälised organisatsioonid valimiskampaaniate ajal oma seisukohti väljendada, ning Iirimaa 2011. aasta muudetud valimisseadus, mille eesmärk on vältida kolmandate isikute mõju valimiskampaaniate raames, ent mille tõlgendamine poliitilise eesmärgi seisukohast ja isiklike annetuste piirmäärad valitsusvälistele organisatsioonidele on põhjustanud vastuolusid, eeskätt aborti pooldava kampaania rahastamise seisukohast.

⁽¹⁵⁾ ELT L 347, 20.12.2013, lk 320.

5.7. Komitee kutsub üles looma kodanikuühiskonna tegutsemisruumi vabaduste ELi õigusvoliniku, kellele saaksid valitsusvälised organisatsioonid teatada ka ahistamise või nende töö piiramise juhtumitest.

6. Võimalikud lahendused Euroopa tasandil

6.1. Komitee leiab, et Euroopa ja riiklikul tasandil tuleks luua poliitiline ja seadusandlik raamistik, et soodustada sellise Euroopa mitmekesisstatud kodanikuühiskonna arendamist, mille tegevus toimub põhiõiguseid väljendavate väärtuste raamistikus.

6.2. Euroopa institutsioonid peaksid tagama kodanikuühiskonna organisatsioonide positiivse maine edendamise ning veendumata, et säilitatakse nende sõltumatus, eeskätt tugevdades nende tegevussuutlikkust ja kaasatust sotsiaalse innovatsiooni ja kodanikuosaluse raames, mis on sageli seotud rahastamisega.

6.3. Nagu on teinud teatavad liikmesriigid riiklikul tasandil tänu vastastikuste kohustuste hartadele või paktidele, võiksid ka Euroopa institutsioonid tunnustada Euroopa ühenduste esindusametusi ja moodustada nendega partnerlusi ning luua seeläbi tingimused tõeliseks Euroopa kodanikuühiskonna dialoogiks ja viia ellu ELi lepingu artiklit 11 ja muid vastavaid rahvusvahelisi kokkuleppeid⁽¹⁶⁾.

6.4. Lisaks on tungivalt vajalik alustada uuesti arutelu Euroopa ühenduste põhikirja üle, mille ettepaneku⁽¹⁷⁾ tegi komisjon 1992. aastal, ja Euroopa sihtasutuse põhikirja üle. See võimaldaks soodustada kodanikuühiskonna organisatsioonide tunnustamist ja koostööd Euroopa tasandil ning täiendada Euroopa äriühingu põhikirja, mis võeti vastu 2004. aastal⁽¹⁸⁾.

6.5. Komitee leiab, et EL peaks innustama liikmesriike säilitama olemasolevaid ja looma uusi maksusoodustusi eraannetustele ning jaotama osa maksutulust ümber kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kõrvaldades samas takistused piiriülestele annetustele tänu maksuõiguse ja -menetluste kooskõlastamisele ning investeerides heategevuse arendamisse kogu ELis.

6.6. Tulevase mitmeaastase finantsraamistiku suhtes kutsub komitee eelarvepädevaid institutsioone üles suurendama toetust kodanikuühiskonna organisatsioonidele, eeskätt tegevustoetuste ning mitmeaastase rahastamise kaudu, et soodustada edukaid pikaajalisi meetmeid.

6.7. Pärast põhiõiguste harta vastuvõtmist ei ole siiani tõhusat programmi, et toetada kodanikuühiskonda inimõiguste tasandil Euroopa Liidu riikides. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide kodanikuühiskonnale ELiga ühinemise raames antud märkimisväärset tuge ei ole muude rahastamismehhanismide abil säilitatud. Terrorismi ja äärmuslike ja/või populistlike liikumiste leviku tulemusel toimunud hiljutised muutused tõendavad vajadust investeerida rohkem selles valdkonnas ja tagada riikide hulgas ühtekuuluvus kodanikuühiskonna arengu suhtes.

6.8. Komitee palub, et komisjon teeks ettepaneku luua ELis Euroopa demokraatia, väärtuste ja inimõiguste rahastu,⁽¹⁹⁾ millele eraldataks märkimisväärne eelarve ning mis oleks avatud otse kodanikuühiskonna organisatsioonidele kogu ELis, sealhulgas inimõiguste kaitsjatele, kelle eesmärk on edendada ja kaitsta ELi põhiväärtusi. Rahastu peaks katma nii tegevuskulud kui ka kohtuvaidlused ja järelevalvetegevuse ning seda tuleks hallata sõltumatult sarnaselt Euroopa demokraatia rahastuga⁽²⁰⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee liikmete osalusel.

6.9. Programm „Kodanike Euroopa“ on ainuke Euroopa programm, millega aidatakse konkreetselt kaasa demokraatia puudujäägi vähendamisele, võimaldades kõigil eurooplastel ülesehitamises vahetult osaleda, ent sellele eraldatakse liiga vähe toetuseid. Praegustes tingimustes, kus seatakse kahtluse alla Euroopa väärtused ja demokraatia, leiab komitee, et sellele programmile tuleks eraldada järgmises finantsraamistikus 500 miljoni euro suurune eelarve kooskõlas Euroopa Parlamendi ettepanekuga⁽²¹⁾. Samuti tuleks suurendada programmi „Erasmus+“ kodanikuühiskonnale suunatud meetmeid.

⁽¹⁶⁾ Vt näiteks kohustused kestliku arengu eesmärkide ning ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni raames tagada struktureeritud dialoog, millele tagatakse piisav rahastamine.

⁽¹⁷⁾ EÜT C 99, 21.4.1992, lk 1.

⁽¹⁸⁾ Euroopa äriühingu põhikirja.

⁽¹⁹⁾ Sellel rahastul oleksid samad eesmärgid, mis on demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendil: <http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#>.

⁽²⁰⁾ Euroopa demokraatia rahastu on sõltumatu, toetusi andev organisatsioon, mille löid Euroopa Liit ja Euroopa liikmesriigid 2013. aastal eesmärgiga edendada demokraatiat Euroopa naabruses ja kaugemal. Kõik ELi liikmesriigid kuuluvad Euroopa demokraatia rahastu juhatajate nõukokku, sinna kuulub ka Euroopa Parlamendi liikmeid ja kodanikuühiskonna eksperte.

⁽²¹⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon programmi „Kodanike Euroopa“ kohta.

6.10. Enamikul kodanikuühiskonna organisatsioonidel on raskusi struktuurifondidele juurdepääsemises, eeskätt nõutud kaasrahastamise tõttu. Samuti kasutatakse liiga vähe tehnilise abi sätteid, mille eesmärk on toetada suutlikkuse suurendamist, ning sageli on neid võimalik kasutada üksnes valitsemissektoril. Kodanikuühiskonna partnerluse tegevusjuhendit, mis on peamine vahend, ei ole enamikus riikides nõuetekohaselt ellu viidud⁽²²⁾. Isegi kui kodanikuühiskonna organisatsioone kutsutakse osalema järelevalvekomiteedes, siis on nende osa nendes piiratud.

6.11. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles võtma viivitamatult asjakohaseid meetmeid, sealhulgas kohaldama rikkumismenetlusi liikmesriikide vastu juhtudel, kui siseriiklikud haldus- või õigusnormid piiravad riiklike kodanikuühiskonna organisatsioonide juurdepääsu ELi vahenditele, sealhulgas siis, kui on kehtestatud rahastamise tingimused, mis piiravad neil kodanike huvide esindamist.

6.12. Tänu oma seotusele ja pidevale kontaktile kodanikega ning kohapealsele tegevusele on kodanikuühiskonna organisatsioonid teadlikud ühiskondlikest probleemidest ja vajadustest, ent sellegipoolest on nad teadusuuringutesse väga vähesel määral kaasatud. Samuti on piiratud kodanikuühiskonna organisatsioonide juurdepääs Euroopa tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programmile. Komitee nõuab, et korraldataks põhjalikum arutelu selle üle, kuidas soodustada sidet teadlaste ja kodanikuühiskonna vahel, ning teeb ettepaneku luua uus kodanikuosaluse ja demokraatia tegevussuund ühiskonnaprobleemide samba raames tulevases teadusuuringute raamprogrammis.

6.13. Noorte tööpuudus on endiselt märkimisväärsel tasemel ja see on üks kõige kiireloomulisematest probleemidest, millega EL tegelema peab, ning seejuures on üha suurem arv noori sotsiaalse tõrjutuse ohus. Selles kontekstis tuleks Euroopa rahastamisega rohkem toetada kodanikuühiskonna organisatsioone, mis aitavad kaasa noorte kvalifikatsioonide ja pädevuste arendamisele mitteformaalse hariduse kaudu.

6.14. Kultuuri valdkonnas ei ole enamik toetusi kohandatud sektori kodanikuühiskonna organisatsioonidele, mistõttu on nad ka ilma jäetud juurdepääsust erinevatele finantsinstrumentidele, näiteks laenuid. Kontekstis, milles on üha levinumad identiteedi ja populismiga seotud väljendusviisid, ei tehta tõelisi jõupingutusi kultuuri Euroopa mõõtme raames. EL peaks eelkõige programmi „Loov Euroopa“ kaudu rohkem toetama ka sõltumatut kultuuriloomet ning investeerima kohaliku mittetulundusliku kogukonnamedia arendamisse ja säilimisse.

6.15. Arengukoostöö puhul peaks EL investeerima rohkem inimestele suunatud koostöömeetmetesse, sealhulgas soolise võrdõiguslikkuse, valitsemise, inimõiguste, keskkonnaõiguste, kliimamuutustele vastupidavuse, hariduse ja sotsiaalkaitse seisukohast, eelkõige riigiti temaatilise lähenemisviisi abil, kuhu kaasatakse aktiivselt kodanikuühiskond.

6.16. Tulevase mitmeaastase raamistiku koostamisel tuleks arvesse võtta ka kestliku arengu eesmärgid ning soolise võrdõiguslikkuse prioriteete.

6.17. Kodanikuühiskonna tugevdamine sõltub ka sellest, kui väiksemate organisatsioonide ning kõige ebasoodsamas olukorras elanike jaoks antakse parem juurdepääs rahastamisele. Komisjon peaks selles raamistikus kavandama erinevaid rahastamisviise ning osalema rohkem haldusmenetluste lihtsustamises. Toetuse ümberjaotamise mehhanismid (või mitmeastmeline rahastamine), näiteks need, mida viiakse ellu demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendi või Euroopa majanduspiirkonna toetuste raames, peaksid olema ette nähtud süstemaatilisemalt. Toetused peaks määrama sõltumatu riiklik operaator pakkumiskutse alusel⁽²³⁾.

6.18. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide kodanikuühiskonna organisatsioonidel on proportsionaalselt veel väiksem juurdepääs vahenditele. Komisjon peaks tõhustama oma teavitamismeetmeid eri kodanikuühiskonna organisatsioonidele suunatud vahendite kohta ning soodustama veelgi partnerlusi organisatsioonide vahel.

6.19. Lisaks oleks kasulik kehtestada süstemaatilisem järelevalve ja tugi toetust saavatele organisatsioonidele, pakkudes koolitusi lepinguliste kohustuste ja auditite kohta, ning erinevatele peadirektoratidele, kes vastutavad finantsmääruse elluviimise eest.

⁽²²⁾ AEIDL – Thematic Network Partnership.

⁽²³⁾ „Mid-term NGO evaluation released“, Euroopa majanduspiirkonna toetused.

6.20. Andmebaasid, mis hõlmavad juba ellu viidud projektide ja heade tavade kirjeldusi, peaksid olema kättesaadavad võimalikele kandidaatidele, et soodustada innovatsiooni ja partnerlusi. Komisjon peaks jätkama oma jõupingutusi, et leevendada halduskoormust kandideerimisprotsessis ning rahastamise haldamisel, eeskätt luues eri programmidele ühtse veebipõhise kandideerimissüsteemi.

6.21. Otse komisjoni hallatavate programmide hindamine peaks olema läbipaistvam, aga ka põhjalikum, võttes arvesse märkimisväärset arvu taotlusi Euroopa toetuste saamiseks ning madalat edu määra. Ka tagasiside võimaldaks ebaõnnestunud kodanikuühiskonna organisatsioonidel paremaks muutuda ja suurendada usaldusvärsust valikuprotsessi raames.

6.22. Lepingutest teavitamise, lepingute allkirjastamise ja maksete teostamise tähtaegu tuleks märkimisväärselt lühendada, et piirata vajadust rahalisest puudujäägist tingitud pangalaenude järele.

6.23. Komitee nõuab ka seda, et komisjon hindaks uuesti kaasrahastamise summasid, eeskätt väiksemate organisatsioonide puhul, kellel on palju raskusi vahendite saamisega teistest rahastamisallikatest, ning organisatsioonide puhul, kes osalevad surveprotsessis, näiteks tarbijaorganisatsioonid, keskkonnaühendused, inimõiguste kaitse ja kodanikuaktiivsust edendavad organisatsioonid. See on eriti vajalik, sest kaasrahastamiseeskirjad suurendavad kodanikuühiskonna organisatsioonide halduskoormust ja ohtusid, mida see põhjustab rahastajate lepinguliste eeskirjade ja finantseeskirjade mitmekesisuse tõttu.

6.24. Komitee kiidab vägagi heaks ka komisjoni finantseeskirju käsitleva määruse läbivaatamise ettepaneku raames tehtud ettepaneku⁽²⁴⁾ võtta rahastamiskõlbliku kuluna arvesse vabatahtlike aega ning hõlbustada mitterahalise toetuse arvesse võtmist kaasrahastamisena. See ettepanek on otsene vastus komitee üleskutsule, mida väljendati arvamuses „Statistiliste vahendite kasutamine vabatahtliku töö hindamiseks“⁽²⁵⁾. Komitee tunneb heameelt ka Euroopa Parlamendi raporti üle ning nõukogu ettepaneku üle kehtestada erand kasumi taotlemise keelule mittetulundusühingute jaoks. Komitee kutsub ELi institutsioone üles jõudma kokkuleppele pakutud tekstis, mis võimaldaks vabatahtlike kulutatud aega õiglaselt hinnata.

6.25. Rahastamise kättesaadavuse ja kontrolli läbipaistvust tuleks suurendada, määratledes selged suunised komisjoni kontrollitoimingutele, ning mitut annetajat hõlmavate rahastamiste puhul võttes arvesse partnerite eelnevaid hinnanguid ja valikuid, aga ka teiste annetajate hilisemaid kontrolle ja auditeid.

6.26. Lisaks tuleks komisjoni finantsläbipaistvuse süsteemi reformi kaudu lihtsustada avalikkuse juurdepääsu teabele rahastamise summade ja eesmärkide kohta. Süsteem peaks hõlmama aastaseid makseid mitmeaastaste kohustuste asemel ning olema usaldusväärsem tänu programmide erinevate andmebaaside ühtlustamisele. Samas peaksid valitsusvälised organisatsioonid jätkuvalt kohaldama aruandluses kõige kõrgemaid läbipaistvuse standardeid.

6.27. Viimaks peaks komisjon töötama välja konstruktiivse dialoogi ja järelevalve eri peadirektoaatide ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel, et uurida häid ja halbu tavasid ning luua sidusam lähenemisviis.

Brüssel, 19. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽²⁴⁾ COM(2016) 605 final.

⁽²⁵⁾ ELT C 170, 5.6.2014, lk 11.